

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕКИ ПОЛЬОТІВ

Перший в історії правовий акт, що регулював польоти повітряних суден є постанова паризької поліції від 23 квітня 1784 р., який стосувався саме безпеки, вводилась дозвільна система польотів та встановлювались деякі правила пожежної безпеки для повітряних кульок [1, с. 46]. Відповідно, забезпечення збереження життя та здоров'я людей є одним з найважливіших принципів діяльності цивільної авіації. Загальна декларація прав людини та Конституція України в ч. 1 ст. 3 проголошує людину, її життя і здоров'я, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю [2], подібні положення закріплені і в чинному законодавстві про транспорт. Так, відповідно до ч. 1 ст. 16 Закону України «Про транспорт», підприємства транспорту зобов'язані забезпечувати безпеку життя і здоров'я громадян, безпеку експлуатації транспортних засобів, охорону навколишнього природного середовища [3]. Цей принцип закріплений також в Концепції розвитку цивільної авіації України [4].

Відповідно до Конституції України та у відповідності з Указом Президента України «Про державну службу України з нагляду забезпеченням безпеки авіації» (далі - Указ) [6] і з метою вдосконалення державного регулювання у сфері використання повітряного простору та обслуговування повітряного руху, створено умови для здійснення для заходів, передбачених Повітряним кодексом України [7] щодо забезпечення безпеки польотів повітряних суден, авіаційної безпеки, якості робіт та послуг у цій галузі було утворено державну службу України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації.

Як і будь-яке явище об'єктивної дійсності, систему управління безпекою польотів, слід розглядати як складне утворення. І тому в першу чергу слід почати з питання про те, які аспекти охоплює поняття «безпека польотів» і які складові цієї безпеки.

Безпека польотів не може бути відокремлена від технічної безпеки повітряного судна, кваліфікації та підготовки авіаційного персоналу, управління повітряним рухом, обслуговування повітряного руху, порядку та умов перевезення різних видів вантажів та багажу, фактору АНВ, а також метеорологічної ситуації.

Як відомо основоположними актами в сфері регулювання безпеки польотів є: Конвенція про міжнародну цивільну авіацію (Чикаго, 1944; далі - Чикагська конвенція), яка передбачає утворення Міжнародної

організації цивільної авіації (надалі - ІКАО), до якої Україна приєдналась в 1992 році, і Повітряний кодекс України, прийнятий в 2011 році (далі - ПКУ), з наступними змінами [7, ст. 129].

Також існує ряд нормативно-правових актів, прямим призначенням яких є регулювання питань безпеки, в тому числі, і безпеки польотів. Серед них слід згадати: Державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації; Порядок прийняття рішення на виліт за правилами польотів за приладами; Інструкція з організації перевезень вантажів повітряним транспортом; Інструкція про порядок забезпечення авіаційної безпеки під час виконання авіаційних перевезень і робіт за межами України; Правила сертифікації служб авіаційної безпеки в Україні; Програма підготовки персоналу з авіаційної безпеки; Програма контролю якості безпеки авіаційних суб'єктів.

Отже, система управління безпекою польотів складається з певних елементів правової дійсності (міжнародних та національно-правових актів) взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих.

Перша з них пов'язана з прагненням кожної суверенної держави ввести на своїй території таку систему національних авіаційних норм, яка не тільки враховувала б специфіку та рівень розвитку цивільної авіації даної держави, а й максимально сприяла б створенню оптимальних умов для забезпечення її політичних, економічних, науково-технічних та інших інтересів. Ця тенденція, що спирається на міжнародно-правові принципи суверенної рівності, територіального верховенства та незалежності, змушує держави вводити свої авіаційні правила щодо безпеки польотів.

Але існує й інша тенденція, що веде до уніфікації різноманітних національних авіаційних правил і створенню єдиної системи міжнародних технічних норм з питань цивільної авіації. Основу цієї тенденції складають інтернаціоналізація господарського життя сучасного суспільства та науково-технічний прогрес, що охоплює та поширює свій вплив на цивільну авіацію.

Розробка та впровадження в практику багатьох країн уніфікованих міжнародно-правових норм (якими є стандарти ІКАО), що регулюють відносини в галузі цивільної авіації має першочергове значення. Створення єдиної системи технічних авіаційних норм сприяє безпеці польотів цивільних повітряних суден по міжнародним повітряним лініям, так як позбавляє пілотів від необхідності застосовувати різноманітні національні правила.

Література

1. Грабарь В.Э. История воздушного права / В.Э. Грабарь // Вопросы воздушного права. – М., 1927. – Вып. 1. – С. 46.

2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80>

4. Про серйозні недоліки в роботі та невідкладні заходи щодо поліпшення діяльності цивільної авіації: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1996 року № 1587 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів № 19/1997.

5. Про невідкладні заходи щодо забезпечення безпеки авіації України: Указ Президента України від 15.01.1998 року № 17/98 // Урядовий кур'єр. 1998. - № 13-14.

6. Про державну службу України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації: Указ Президента України від 15.07.2004 р. № 803/2004 [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/803/2004>

7. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 № 3393-VI [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>

УДК 349.6:6297(043.2)

Жмур Н. В., к.ю.н.,
Жаб'як А. А., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПОВІТРЯНОМУ ТРАНСПОРТІ

Із прийняттям на початку 90-х років минулого століття основоположних законів, що регулюють діяльність транспорту та охорону довкілля, встановлено правила щодо мінімізації негативного впливу транспорту на довкілля.

Проте питання про вплив авіації на навколишнє середовище та здоров'я людей і досі посідає значне місце в загальних дискусіях, присвячених проблемам захисту довкілля. Усвідомлення суспільством важливості екологічних проблем та шляхів їх вирішення спонукали уряди багатьох країн до прийняття відповідних правових заходів, направлених на зниження впливу авіації на природу.

Правове регулювання екологічної безпеки на повітряному транспорті в Україні визначається багатьма нормативно-правовими актами, серед яких, зокрема: Повітряний кодекс України, Закони України «Про державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації», «Про невідкладні заходи щодо забезпечення безпеки цивільної авіації в Україні», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про захист атмосферного повітря» тощо.